

Aan de raad van de gemeente Olst-Wijhe.

Oordeelsvormende raadsbijeenkomst d.d. 26 mei 2026 agendapunt 4
Raadsvergadering, d.d. agendapunt

Portefeuillehouder Wethouder Herman Engberink
Zaaknummer 15942-2026
Datum B&W-besluit 12 mei 2026

Onderwerp
Voorstel tot instemmen met de verklaring van het college om
een Vangnetuitkering Participatiewet 2025 aan te vragen

BIJLAGEN:
Aanvraagformulier Vangnetuitkering Participatiewet 2025

AANLEIDING

Gemeenten ontvangen jaarlijks een budget om de bijstandsuitkeringen mee te kunnen betalen, het zogenoemde BUIG-budget (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten). Dit is geregeld in artikel 69 van de Participatiewet. Het is een specifieke uitkering en valt daarmee niet onder het gemeentefonds. Tekorten en overschotten komen voor eigen rekening van gemeenten. De verantwoording over de besteding van dit geld verloopt via de SiSa-systematiek (Single information Single audit).

Daarbij gaat het om het totaal van de lasten van uitkeringen van:

- Participatiewet;
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW);
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ);
- Loonkostensubsidies (ook voor beschut werk);
- Besluit bijstandverlening zelfstandigen (BBZ).

De budgetteringssystematiek is erop gericht dat gemeenten maatregelen nemen om de bijstandslasten te reduceren. Uitvoeringskosten, kosten van re-integratie/participatie, bijzondere bijstand en ander minimabeleid behoren hier niet toe.

Vangnetuitkering

Het kan voorkomen dat gemeenten tegen een tekort aanlopen. Gemeenten met een omvangrijk tekort komen onder voorwaarden in aanmerking voor een aanvullend budget. Dit heet de 'Vangnetuitkering'. De Vangnetuitkering is gebaseerd op intergemeentelijke solidariteit en wordt bekostigd uit het macrobudget van 2 jaar later. Het betreft dus geen extra budget dat beschikbaar wordt gesteld. Alle gemeenten tezamen stellen van het macrobudget de middelen beschikbaar. Gemeenten hebben er dus financieel belang bij dat de Participatiewet zo effectief mogelijk wordt uitgevoerd. Het doel van het vangnet is financiële risico's te limiteren die gemeenten hebben bij het uitvoeren van de Participatiewet. Dat is een bestuurlijke afspraak tussen rijk en VNG.

Het definitieve BUIG-budget voor Olst-Wijhe voor 2024 van € 3.792.113 was ruim niet voldoende om de nettolasten (uitgaven minus ontvangsten) van € 4.006.829 van te betalen. Hierbij wordt opgemerkt dat het definitieve BUIG-budget voor 2025 van € 3.992.348 dus al lager is dan de netto uitgaven van een jaar eerder, te weten 2024. Daarnaast hebben we te maken gehad met een behoorlijk hoge instroom in 2025 waardoor het klantenbestand verder is toegenomen. Dit heeft tot nettolasten van € 4.664.730 geleid in 2025. Dit betekent een tekort van in totaal € 672.382 (is 16,8%) ten opzichte van het ontvangen rijksbudget.

Vanwege eerdere tekorten in de periode 2022 tot en met 2024 (respectievelijk 6,3%, 5,7% en 5,7%) kunnen wij in aanmerking komen voor het nieuwe uitgebreide vangnet met een eigenrisicodrempel van 5%. Wij vragen dan ook een Vangnetuitkering aan van € 372.956. Als wij de Vangnetuitkering ontvangen dan bedraagt ons eigen risicodeel een bedrag van € 299.426 dat wij uit eigen middelen moeten voldoen (zoals opgenomen in de Tweede Berap 2025).

Ter informatie wordt nog gemeld dat er over 2025 55 gemeenten zijn die een tekort hebben dat groter is dan de eigenrisicodrempel en die 55 gemeenten zullen dus allemaal een Vangnetuitkering gaan aanvragen. Het aantal gemeenten dat meer uitgaf dan het ontvangen BUIG-budget (en dus een tekort heeft) ligt dus nog hoger dan het genoemde aantal van 55.

BEOOGD RESULTAAT

Het aanvragen en toegekend krijgen van een Vangnetuitkering Participatiewet 2025 van € 372.956.

KADER

Participatiewet

Toezegging aan de gemeenteraad nummer 46: Toelichting extra investering re-integratiebudget

ARGUMENTEN

Om in aanmerking te komen voor een Vangnetuitkering moet het daarvoor bestemde aanvraagformulier uiterlijk 15 augustus 2026 worden ingediend bij de onafhankelijke Toetsingscommissie Vangnet Participatiewet. In het aanvraagformulier moeten wij als college een analyse geven van het tekort en verklaren dat wij maatregelen hebben getroffen om het tekort te reduceren. U als gemeenteraad dient in te stemmen met de verklaring van het college.

Wat mag de gemeenteraad van het college verwachten?

- Het college geeft de gemeenteraad via een *analyse* inzicht in de oorzaken van het tekort op het BUIG-budget. Deze analyse kan zowel kwantitatieve als kwalitatieve elementen bevatten.
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de (interne en externe) maatregelen, met een kwantitatieve en kwalitatieve toelichting waarom die naar verwachting leiden tot een reductie van het tekort.
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in welke mate (interne en externe) maatregelen beogen bij te dragen aan het (verder) reduceren van het tekort.

In dit voorstel wordt door middel van een korte samenvatting ingegaan op de inhoudelijke onderbouwing van bovengenoemde punten. Voor een zeer uitgebreide toelichting wordt verwezen naar het bijgevoegde aanvraagformulier.

Analyse van de oorzaken van het tekort

Het tekort op het BUIG-budget wordt veroorzaakt door een stijging van het aantal verstrekte uitkeringen. Dit komt doordat er in 2025 veel meer instroom is geweest in de uitkering ten opzichte van 2024. Daarentegen is de uitstroom in 2025 ten opzichte van een jaar eerder ook behoorlijk toegenomen, maar hiermee kon de stijging van de instroom niet volledig worden opgevangen. Bij de bestandsanalyse is onder andere nog ingegaan op de toename van het aantal mensen met meervoudige complexe problematiek dat zich meldt voor een uitkering en dat maakt het lastig om hen op korte termijn weer richting de betaalde arbeidsmarkt te begeleiden. Daarnaast zien we de laatste jaren een toename van het aantal jongeren met een uitkering en vanwege het realiseren van de opgelegde taakstelling huisvesten statushouders is er ook sprake van een toename van het aantal statushouders met een uitkering.

Tot slot was het BUIG-budget dat wij voor 2025 ontvingen al lager dan onze uitgaven over 2024. En gelet op de hiervoor beschreven stijging van het aantal verstrekte uitkeringen heeft dit geleid tot een tekort ten opzichte van het ontvangen rijksbudget.

Getroffen maatregelen

Het beschikbare re-integratiebudget om uitkeringsgerechtigden te begeleiden richting betaalde arbeid is voor 2025 incidenteel en vanaf 2026 structureel verhoogd met € 70.000 om de huidige dienstverlening te kunnen voortzetten. Daarnaast is door u besloten om vanaf 2026 het budget structureel te verhogen met

een extra bedrag van € 80.000 om de re-integratie dienstverlening te kunnen versterken en het tekort op het BUIG-budget terug te dringen.

Daarnaast zetten wij al een aantal jaren stevig in op het aan betaalde arbeid helpen van onze inwoners door het verstrekken van een loonkostensubsidie en dat zetten wij de komende jaren voort. Verder hebben wij vanaf 2026 de beschikking over een extra Consulent Inkomen zodat we ondanks de toegenomen werkdruk tijdige en kwalitatief goede dienstverlening kunnen leveren.

Tot slot hebben wij aan SV Land specialisten sociale zekerheid de opdracht gegeven om ons uitkeringsbestand te screenen op het mogelijk recht op uitkeringen/regelingen die voorliggend zijn op de Participatiewet. Als er recht is op een andere regeling dan leidt dat tot een besparing op de uitkeringslasten van de gemeente.

Beoogd effect van de genoemde maatregelen

Met de getroffen maatregelen proberen wij zoveel mogelijk inwoners met een uitkering te begeleiden richting betaalde arbeid zodat zij niet of nog maar deels afhankelijk zijn van een uitkering en het daarmee bijdraagt aan een verdere tekortreductie. Gelet op de toename van de complexe problematiek van de doelgroep is er gemiddeld genomen ook steeds meer ondersteuning (tijd en geld) nodig om inwoners te laten uitstromen. Het is dan ook niet mogelijk om het beoogde effect exact te kwantificeren.

Verder verwachten wij in 2026 de eerste definitieve uitkomsten van de bestandsanalyse scan op het mogelijke recht op voorliggende voorzieningen. Als 1 of meerdere inwoners toch recht hebben op een voorliggende regeling dan heeft dat ook financiële gevolgen voor ons want dan hoeven wij geen of minder uitkering te verstrekken waardoor het tekort wordt gereduceerd.

En tot slot wordt opgemerkt dat de instroom in de uitkering en de hoogte van het BUIG-budget dat wij ontvangen bepalen of wij rekening houdend met de financiële gevolgen van de bovenstaande ontwikkelingen uiteindelijk een tekort hebben. Wij hebben echter zeer weinig invloed op het bepalen van de hoogte van het BUIG-budget dat wij uiteindelijk ontvangen.

Wat wordt verwacht van de gemeenteraad?

In de aanvraag verklaart het college 'dat het maatregelen heeft getroffen om te komen tot tekortreductie'. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Alleen de gemeenteraad informeren is dus niet voldoende. Met de instemming van de gemeenteraad stelt de gemeenteraad vast dat het college inzicht heeft gegeven in de maatregelen die het heeft getroffen om het tekort te reduceren. De instemming heeft geen betrekking op het inhoudelijk oordeel dat de gemeenteraad eventueel over de maatregelen van het college heeft. De gemeenteraad hoeft het dus niet eens te zijn met de maatregelen.

Toezegging aan de gemeenteraad nummer 46: Toelichting extra re-integratiebudget

In de raadsvergadering van 30 juni 2025 is bij het vaststellen van de Kadernota 2026-2029, waar het structureel verhogen van het re-integratiebudget onderdeel vanuit maakte, aan u toegezegd om de effecten hiervan te presenteren in de jaarrekening 2025.

In de jaarrekening 2025 wordt hier ook aandacht aan besteed. Echter is nu ook duidelijk geworden dat het tekort op het BUIG-budget dusdanig hoog is dat wij een Vangnetuitkering gaan aanvragen. Onderdeel van deze aanvraag is dat wij moeten aangeven hoe het tekort is ontstaan en daarbij wordt ook onder andere ingegaan op de samenstelling van het klantenbestand en de gerealiseerde uitstroom (in 2025 een stijging van 23% ten opzichte van 2024). Hierbij wordt wel opgemerkt dat het structurele budget ter versterking van de re-integratie dienstverlening ad € 80.000 pas vanaf 2026 beschikbaar is gesteld.

Met de uitgebreide toelichting zoals verwoord in het bijgevoegde aanvraagformulier voor de Vangnetuitkering wordt dus al invulling gegeven aan hetgeen is toegezegd.

ARGUMENT TEGEN

Er zijn geen argumenten tegen want als de aanvraag niet wordt ingediend dan ontvangen wij geen Vangnetuitkering en komen deze kosten volledig voor rekening van de gemeente.

DRAAGVLAK EN PARTICIPATIE

Niet van toepassing

FINANCIËLE CONSEQUENTIES

Bij de jaarrekening 2025 is ervan uitgegaan dat we de Vangnetuitkering van € 372.956 ontvangen. Als onze aanvraag (deels) niet wordt toegekend betekent dit een financieel nadeel voor de gemeente dat ten laste komt van de algemene middelen.

AANPAK/UITVOERING

Als u instemt met dit voorstel dan wordt het aanvraagformulier ingediend. De Toetsingscommissie beoordeelt dan of de aanvraag aan alle voorwaarden voldoet en adviseert vervolgens de minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen. De minister neemt in beginsel het advies van de Toetsingscommissie over. Medio oktober 2026 ontvangen wij het besluit op de ingediende aanvraag.

VOORSTEL

Er wordt voorgesteld dat u instemt met onze verklaring om een Vangnetuitkering Participatiewet 2025 aan te vragen. Met de instemming stelt u vast dat wij inzicht hebben gegeven in de maatregelen die wij hebben getroffen om het tekort op het BUIG-budget te reduceren.

Burgemeester en wethouders van Olst-Wijhe
de secretaris

de burgemeester

Sjoerd van den Berg

Sietske Poepjes

Informatie in te winnen bij:
Michel Bruggeman
Telefoonnummer: 14 0570

Onderwerp Besluit tot instemmen met de verklaring van het college om een Vangnetuitkering Participatiewet 2025 aan te vragen

De raad van de gemeente Olst-Wijhe;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 12 mei 2026;

gelet op artikel 10, eerste lid, onderdeel d, Besluit Participatiewet;

besluit:

In te stemmen met de verklaring van het college om een Vangnetuitkering Participatiewet 2025 aan te vragen.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering d.d.

De raad voornoemd,
de griffier

de voorzitter

Anne-Marie Holleman

Sietske Poepjes